

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

וישלה - י"ד כסלו
גליון יא (רסח)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

בס"ד עש"ק פ' וישלח השנה תהא שנת מלך המשיח

ת ו כ ו ה ע נ י נ י ח

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

ד מקור שהתפלות עולות דרך חברון
ד ועבודתינו ב"יו"ד"
ד הבר-פלוגת' דאדה"ז בנוגע מלחמת נאפאליאן
ה דרגת אברהם ודרגת יצחק במעשר

ר מ ב " ח

ו ברמב"ם פ"ט מהלכות אבות הטומאה
ז בענין הנ"ל
ח הגדר דאין טומאת ידים במקדש
ט בענין הנ"ל
י ברמב"ם הל' מעשר פ"ה הכ"ג
יב ברמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ג ה"ד

נ ג ל ה

יג במו"ק ג, א. מזבלין או מיבלין השדות
יג בשו"ע אדה"ז ס' רס"ו הוצאה בשבת
יד בשו"ע אדה"ז ס' רע"א אמירת ברכות בלע"ז
טו מנהג נר דולק בשבת בכל חדר (גליון)
יז במס' ב"ק ד"ז ע"א ק"ו להקדש

ח ס ל ד ו ת

יח "טהורה היא" קאי על בחי' חל'

ש י ח ו ת

יח בפירש"י פ' תולדות כ"ה י"ט
כ ביאור ב' תירוצים הפכיים בענין אחד
כב בפירש"י פ' תולדות דלשרה לא הלי' יכול להיות עוד בניז. כב
כב הערה בלוח היום יום

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש ש"פ חיי שרה ש.ז. (בסופו): "...ווארום דארטן זיינען דאך קבור די אבות ואמהות של כל בני", און דעריבער גליען ארויף די תפלות ע"י חברון" - גבהערה 69: "ראה אגרות אדמו"ר האמצעי מכתב לב (קה"ת, תשמ"א)."

וברשימת דברי כ"ק אד"ש (בעת ביקור הרבניץ וכו') יום ב', כ"ד מרחשון ש.ז. (עמ' י'): "ובא' המכתבים (שכבר נדפס - אג"ק ע' שז) מצינו דבר פלא אודות מעלתה של חברון - שכל התפלות עולות למעלה דרך חברון" - וע"ש מה שהקשה משו"ע ר"ס צ"ד, ומה שמתרץ.

והנה באגרות קודש ש"ו כתב: "וע"י מדותיהם הק' עוליתן התפלות דרך חברון במקורם שתיקנוט... ובזכות זה נזכה להתקשר בכל יום במדותיהם הק' ויעלה תפלתם מעלה מעלה עד רוח המעלות דרך מערת המכפלה מקורם שנתחברו בה אבותינו הק' ז"ע... עכ"ל - (ואינו מצלין מקור לזה).

ולמעיר שדבר זה כתוב במגלה עמוקות פ' שמות עה"פ "אלקי אבותיכם: שלחני אליכם" (דף ז, ב שבהוצאת לעמבערג תרמ"ב) וכה לשונו: "...כי אליהו בארבע ר"ל אבות מוקדים והוא רגל רביעי במרכבה ז"ס וישלחיו מעמק חברון שכל התפלות עולין דרך מערת המכפלה שחברון בגימ' אליהו פינחס שהוא יהי גואל האחרון... עכ"ל.

* * *

ב"התוועדות" ש"פ תולדות ער"ח כסלו ש.ז. איתא בסעיף יב ("סעיף זה - רובו - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א" - הערה 32 שז): "וע"י מעשינו ועבודתינו... ובהערה שז: "לפענ"ד כצ"ל (ועבודתינו - ביו"ד) בתניא רפ"ז (כמו "במעשינו" הסמוך לו). "עכ"ל."

והנה תח"י תניא דפוס "שקלאב" תקס"ו, ושז אמנ"ו נדפס (דף מט, ב) "ועבודתינו" - ביו"ד.

הרב ישכר דוד קלויזנר
- נחלת הר חב"ד -

ב. בלקו"ש חכ"ד ע' 520 כ' וז"ל: "...דרך אגב: רווח הנוסח דבר-פלוגתי דאדה"ז בנוגע למלחמת נפאליאן ה'י' הרה"צ וכו' מהר"ש מקרלין. וכן הועתק בס' הנ"ל.

ואינו, ע"פ המובא בסדה"י שהנ"ל נהרג על קדה"ש הרבה שניי לפני מלחמה זו.

כמדומה ראיתי מכבר באיזה ס' שהעיר ע"ז. וי"א שהבר-
פלוגתו ה' המגיד מקוזניץ...". עכ"ל שז.

[וכן איתא בבית רבי ח"א פכ"ב בהערה: "בסיפורים
הנדפסים מכבר כתוב שרבינו ה' מחולק אז עם הרה"ק ר"ש
מקארלין נ"ע... אך אין זה אמת כי הרה"ק ר"ש נ"ע נפטר שנים
הרבה מקודם כי הוא נפטר בשנת תקנ"ב... אבל בעת מלחמת צרפת
שמענו מאחד מהרבנים מנכדי רבינו שרבינו ה' מחולק אז עם
הרה"ק המגיד מקאזניץ נ"ע"].

אבל ראה לקו"ד ח"ד תשיד, ב (ייט כסלו תרצ"א) שבין
עשרת היסוריה (שחסידים מנו) שסבל אדה"ז ה': "תלונת
הצדיק הקדוש ר' שלמה מקארלין, על אשר ה' נגד נאפאליאן".

אבל להעיר ממש"כ בבית רבי שז שאף דבנוגע מלחמת
נאפאליאן לא ה' מהר"ש מקרלין הבר-פלוגתו, אמנם כמה
שניה לפני"ז ה' מהר"ש מחולק ע"ז אדה"ז בנוגע מלחמה אחרת,
וז"ל:

§ "בעת שהתחילה ממשלתנו (רוסיה) לכבוש לגמרי את
מדינת פולין (ו) אז ה' ההתחלקות ביניהם שכאו"א קייה
מארז"ל הוי מתפלל בשלומה של מלכות שהכוונה שכאו"א יתפלל
בשלום המלכות שהוא שורה תחתיו, וע"כ הר' ר' שלמה שהי'
תחת ממשלת פולין התפלל עבורה, ורבינו שהי' תחת צל
ממשלתנו הרוממה התפלל עבורה. וב"ה שרבינו יצא המנצח
(כי בשנת תקנ"ד נכבשה כל הארץ כו')".

* * *

ומ"ש בלקו"ש שם שמהר"ש מקרלין נהרג על קידוש השם,
ראה גם ס' שוה הגדולה החדש (בערכו) שכ' עליו: ובעוה"ר
נהרג באמצע תפלתו ע"י איש חיל אחד בעת המלחמה וי"ח אמרו
עליו שהי' משיח בן יוסף זי"ע.

אהרן לייב ראסקין
- תות"ל 770 -

ג. בלקו"ש חלק ה' שיחה ב' לפ' לך לך סוף ס"ז ובס"ח
מסביר כ"ק אד"ש החילוק בין הרכוש שהי' לאברהם ובין מה
שזרע יצחק, שאצל יצחק ה' וכי יצחק זרע דגן חס ושלות
היינו שמלכתחילה ה' כאן תוכן רוחני בלבד - זרע צדקה,
כדי שיוכל להפריש מעשר והיות שמצות מעשר מן התורה הוא
רק לתבואה ותבואה שלו לכן היתה צריכה להיות לו תבואה שלו
- שיזרע וכו'.

ואילו אצל אברהם ה' הרכוש (בגילוי) רכוש גשמי ולכן אצלו המעשר שנתן למלכי צדק מלך שלם שה' 'כהן לא-ל עליון" הראה שגם עניניו גשמיים שלימים לקב"ה, משא"כ אצל יצחק לא ה' צריך להגיע לזה ע"י מעשר מפני שמלכתחילה כל ענין הרכוש אצלו ה' ענין של "זרע צדקה".

ושמעתי שואלים וכי אפשר לומר שאצל אברהם כן ה' ענין גשמי ברכוש?

ויל"ל ששאלה זאת מבאר אד"ש בהערה 62 שבאה על המלה בגילוי המוסגרת לעיל שבפנימיות כל עניני האבות היו עניני אלקות ומביא מתו"ח שהטעם האמיתי לכך שהאבות היו רועי צאן (אף שבפשטות הוא לפי שזהו העסק היחיד שאין בו טרדא) הוא לפי שהאבות נק' רועים למעלה כו' - ונראה לו שכונתו היא שודאי גם אצל אברהם ענין הרכוש ה' כנגד איזה ענין למעלה כי האבות הן הן המרכבה אך אין זה כוונה רוחנית בדבר עצמו - הדבר עצמו נשאר בגשמיותו רק שהוא כנגד ענין למעלה ואילו אצל יצחק היתה הכוונה הרוחנית - הפרשת מעשר בענין עצמו ולא יכלה להתבצע בלי הענין משום שמעשר צריכים להפריש מפירות גשמיים דוקא.

ולכן אצל אברהם נשאר ענין הרכוש בגדר כל מעשיך לש"ש כמו שמביא כ"ק אד"ש לאחר מכן בסוגריים המרובעות, למרות שהיתה כוונה רוחנית אבל לא התבטאה בדבר הגשמי לכשעצמו אלא שהוא נשאר בבחי' מעשיך. משא"כ אצל יצחק ה' בכל דרכיך הגשמיים גופא - דעהו.

וזה מתאים לכללות עניניו של אברהם ויצחק, שאברהם ענינו מלמעלמ"ט היינו המשכה נעלית אך אינה חודרת ומרוממת את התחתון ועושה אותו מציאות מרוממת יותר, אלא כמו שהוא בדרגתו הנמוכה, משא"כ עבודת יצחק היתה מלמטלמ"ע להגביה את הדבר התחתון עצמו שהוא יהי' מציאות עליונה יותר.

שבתי דליגי

- תות"ל 885 -

ר מ ב " ט

ד. בנוגע לקושית כ"ק אד"ש בהתוועדות לי' כסלו ש.ז. על הרמב"ם בפ"ט מהלכות אבות הטומאות, אפשר לקשר את זה לענין אחר ושלפי זה יהא תירוץ:

בהל' מקוואות יש דין שאם אין לו מקוה וצריך לטהר עצמו הרי אפשר שישפוך על עצמו תשע קבין מים, ולכאורה הדבר תמוה הרי כאן ברמב"ם בפרק ט' כותב שאם נפלו על אדם

ג' לוגין מית הרי זה מטמאהו וא"כ איך שייך לטהר עצמו ע"י ט' קבין, אלא שצריך לומר שמתי שייך הדין בהרמב"ח ששלשה לוגין מטמא זהו דווקא אם נפלו עליו באופן סתם אבל אט שפך על עצמו ט' קבין במחשבה לטהר עצמו על זה לא שייך הדין הזה והרי הוא טהור. וכמו"כ אפ"ל ג"כ כאן בנדו"ד, שמתל חל הטמאה על תפלין ועל ספר תורה זהו דוקא כשנוגע בהם באופן סתם כלי שום כוונה אבל כשנוגע בהם באופן להתעסק בהם לעשות מצוה בהם על זה לא שייך הגזירה שיטמאו.

וראלי לזה אפ"ל מהדין בחזקת טהור אצל חבר שאם אנו אומרים בכל אדם הנוגע בתפלין וס"ת כל פעם שנוגע אפ"ל לצורך מצוה יהא טמא א"כ לא יניחו תפלין ולא יקראו בס"ת כדי שלא יבואו לידי טמאה ושישארו בחזקתה בחזקת חבר דהוה טהור (כל היום).

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

ה. בענין הנ"ל אולי אפ"ל דהרמב"ח בפ"ח מהל' אבות הטמאה הל' ו' וז"ל: "אין טומאת ידים במקדש שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשיה במקדש לא טמא".

ולכן אפ"ל שהכהנים של הבית אב של היום הניחו תפלין בתחלת היום בביתם, וכשבאו להמקדש נטהרו כנ"ל מהרמב"ח וגם הרי קדשו ידיהם ורגליהם לפני התחלת העבודה.

והבע"י היא לאלו הכהנים שישנו בבית המוקד שהיו

צריכים לעבוד ביום המחרת כדאיתא בירושלמי (מובא בבבאורי הגר"א להמשנה הא' במס' תמיד פרק א') שהיו כמה משמרות שלא ה"ל להם אלא ב' או ג' בתי אבות וממילא יכול להיות שאלו שעבדו היום יצטרכו לעבוד למחר, איפוא שמרו את התפלין, אפ"ל ששמרוהו ביחד עם שאר בגדי הקודש שלהם - שכמו שלא היו ישנים בבגדי הקודש אלא פושטין ומקפלין ומניחים אותן תחת ראשיהן (משנה הנ"ל וכן ג"ח בהרמב"ח בפ"ח מהל' ביהב"ח הל' ו') ומבואר בר"ע מברטנורה (בהמשנה הנ"ל) "תחת ראשיהן כנגד ראשיהן ולא תחת ראשיהן ממש". א"כ אפ"ל שגם את התפלין שמו כנגד ראשיהן ביחד עם כל בגדיהם שמוותר לעשות כן אפ"ל לא כלי בתוך כלי כמ"ש בשו"ע אדמוה"ז סי' מ' סעי' י

מנחם מענדל בערנשטיין

- תלמיד בישיבה -

ס. בנוגע למה ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דאוו"ל לי' כסלו אודות טומאת ידים, דרצועות התפלין וספרים מטמאין הידים, וא"כ מה עשו הכהנים בביהמ"ק? שמעתי רבים שואלים ממ"ש הרמב"ם (הל' אבות הטומאות פ"ח ה"ו) "אין טומאת ידיה במקדש. שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו במקדש אלא הנוגע באוכלין טמאין וכיוצא בהן בין שנגע במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא טמאן" נמצא דאפילו כשלבשו תפילין בחוץ וכו' מ"מ אין טומאת ידים במקדש, וא"כ מהו הקושיא מעיקרא.

ונראה לבאר הקושיא עפ"י היסוד שהשרישו האחרונים דאין טומאת ידיה במקדש היינו שאיננו מטמאים את הקדשים במקדש, אבל לענין עבודה (דטמא פסול לעבודה) שפיר אמרינן דכשנטמאו ידיו פסול לעבודה, דהלא מהרמב"ם מוכח דגם במקדש הטומאה חלה, דלכך אחר שיצא מן המקדש ונגע בקדשיה ה"ה מטמאם, וכן לענין אכילת קדשים י"ל שהוא אסור, אף שאיננו מטמא את הקדשים מ"מ יש עליו טומאה (כדמצינו דאסור לאכול קדשים בטומאת הגוף אפילו כשאינו מטמאן, כגון שלא הוכשר (אי חיבת הקודש לאו דאורייתא), או שהאוכל כבר נטמא), וכיון שהידיה מקבלים טומאה גם במקדש כנ"ל שפיר י"ל דהו"ל כאכילה בטומאת הגוף, כי האכילה מתייחסת לכל גופו וגם הידיה בכלל הגוף, ורק לענין לטמאות את הקדשים בזה אמרו אין טומאת ידיה במקדש, וכלשון הרמב"ם: "ונגע בקדשים במקדש לא טמאן". וראה בזה במצפה איתן זבחים כ, ב, שכן כתב, ובס' ענפי אר"ז ח"א ע' פ"ט, ובקהלות יעקב זבחים ס"ו ט"ז בארוכה, (ועד"ז קצת בציון ירושלים ירושלמי יומא פ"ב ה"א, ובפסחים פ"ז סוף ה"ו) ובס' מנחת סולת מצוה ק"ו ועוד. דלפ"ז צריך להבין דאיך מניחים הכהנים תפילין בשעת עבודה (כמ"ש ברמב"ם הל' כלי המקדש פ"י ה"ו) דבפשטות יגעו בהרצועות, וכמובן בפשטות דדין זה אינו רק אם נוגע בהם שלא בשעת מצוה, אלא גם בשעת מצוה, כדמבואר באו"ח ס"ו קמ"ז, ובשו"ת מהרש"ם ח"ד ס"ו קכ"א.

ועפ"י יסוד הנ"ל תירצו מ"ש בזבחים שם דשליך טומאת ידיה במקדש וצריך טבילת ידים עי"ש, וכקושית המנ"ח מצוה ק"ו, וכן מה שהקשה המנ"ח מרש"י חגיגה יח, ב, דלקודש מטבילין ופירש"י לאכלת שלמים וחטאת, ואשח עי"ש, וקשה דהלא חטאת ואשם אינו נאכל אלא בעזרה ואין טומאת ידים במקדש, אבל לפי הנ"ל נחא, וכן מתורץ קושית המל"מ פ"ד מהל' בלאת המקדש ה"ו על הירושלמי יומא פ"ב ה"א צ"ע מהו שירצה על טומאת ידים, והקשה דהלא אין טומאת ידים במקדש עי"ש, ולהנ"ל נחא כי לענין לעבוד עבודה בטומאת ידים אסור, ומספקא לי' אי צ"ע מרצה ע"ז. (ועל' בהגהות

הירושלמי (לבעל מנחת אלעזר) ירושלמי יומא שם שביאר ספיקת הירושלמי אי ציץ מרצה על טומאת ידיה דתלוי אי אינו ראוי מדרבנן נחשב אינו ראוי מה"ת או לא, ועד"ז בחטא דרבנן דטומאת ידיה אי יש כאן מציאת חטא מה"ת עי"ש).

ועי' גם בס' נר שמואל (קדשים) סי' ו' שהאריך ג"כ ביסוד הנ"ל דמהרמב"ם מבואר דבאמת חל טומאה על ידיו גם במקדש, ולכן מטמא אח"כ כשיוצא לחוץ, ורק דבמקדש אינו מטמא קדשים, אבל מ"מ הוא אסור לעבודה, ולאכילת קדשים, יעו"ש. דלפי"ז מובן השאלה שבהתוועדות. ועי' גם בס' תולדות זאב שכת טו, א.

ויש להעיר מלשון הרמב"ז הל' טומאת אוכלין פ"י הי"ז: "ובין כך ובין כך הידים טהורות שאין טומאת ידיה במקדש".

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ו. בהתוועדות יו"ד כסלו ש.ז. הקשה כ"ק אד"ש בנוגע להדין דתפלין וספרי קודש מטמאין את הידים, דכיון דכהנים מחויבים ג"כ בתפלין א"כ איך נכנסו למקדש מאחר דנטמאו הידים על ידי התפלין? ואע"ג דאין טומאת ידיה במקדש הרי בהכרח לומר שכבר היו לובשין תפלין לפני שבאו למקדש כיון דמצותן להיותן עליו כל היום, וא"כ הרי הידים שלהם נטמאו כבר מאחר שיש טומאת ידיה חוץ למקדש? ואפ"ל את"ל שהיו מניחין התפלין במקדש, (שזה לא מסתברא כנ"ל) מי הביא להם התפלין? ועד"ז בנוגע להס"ת שהיו קוראין במקדש.

ושמעתי מקשים בפרק ח' דהל' אבות הטומאות כתב הרמב"ם דאפ"ל חוץ למקדש לא גזרו, הילינו דכשנגע דבר טמא חוץ למקדש ואח"כ נגע במקדש לא טמאן.

ולכאורה אפ"ל אם נאמר דיש טומאת ידיה חוץ למקדש הרי מצינו במס' יומא דף ל, א. דכל אד"ז קודם שנכנס לעזרה לאו דוקא לעבודה צריך טבילה א"כ אפ"ל אם נגע בתפלין קודם שבא למקדש הרי כבר טהור קודם שנכנס לעזרה.

והנה בהשיחה הזכיר כ"ק אד"ש דמוכרח לומר שכבר היו לובשין תפלין לפני שבאו למקדש כיון דמצותן להיותן עליו כל היום והרי לכאורה מצינו דבאו למקדש קודם עמוד השחר דכל בית אב ה"ל להם לבא לביהמ"ק להיות בפליס, דפליס הראשון ה"ל לתרומת הדשן ומצותו מתחיל קודם עמוד השחר ועד"ז הפליסות האחרות שהיו סמוך לעמוד השחר. וא"כ כיון דעודנו אינו זמן הנחת תפלין מסתמא לא היו מניחין תפלין

לפנ"ז ורק כשהגיע זמן התפלה שלהיו אז היו לובשין תפלין במקדש וכמ"ש ברמב"ם הל' תמידין ומוספין פרק ו' הלכה ד' שאחרי פייס שני מתכנסין כולן ללשכת הגזית והמונה אמר להם ברכו ברכה אחת והן פותחין וקורין אהבת עולמו וכו', וכיון דהיו מניחין תפלין במקדש מסתמא ה"ל להם מקו"ז להניח שם במקדש.

ויש להעיר מ"ש הציון לירושלים על מ"ש בירושלמי יומא פרק שני לט, ב. "ציץ מהו שירצה על טומאת ידיים", והקשה והלא אין טומאת ידיים במקדש? ותירץ וז"ל: "דזה דוקא לענין שלא יפסיד את הקדשים אם לא רחץ וכמו שאמר ר"ע זכינו שאין טומאת ידיים במקדש ופרש"י ריח וזכות יש לנו אבל מ"מ צריך הציץ לרצות שבאמת הוא אסור ועמ"ש פ"ז דפסחים לעיל", עכ"ל.

ואולי זהו כוונת כ"ק אד"ש דאע"פ שבדיעבד אם נגעו בקדשים לא טמאן אבל מ"מ איך היו עושין כן לכתחילה להכנס לביהמ"ק לאחר שנגע בתפלין.

והנה בנוגע לקריאת התורה לכאורה אין בזה משום טומאת ידים כיון שה"ל בביהמ"ק ולא גזרו שם.

אבל א"א לומר כן כיון שמקום הקריאה במקדש היתה בעזרת נשים, כמ"ש ברמב"ם בנוגע להקה"ל הל' חגיגה פרק ג' הלכה ג', ועזרת נשים היתה חול כשאר הר הבית שלא נתקדש אלא מן חומת העזרה ולפניה (כמ"ש ברש"י סוטה מ, ב. ד"ה בעזרת נשים) אינו נקרא מקדש ויש טומאת הידים שם.

ועיין באנציקלופדי' תלמודית ח"ג ע' רכה-ל וז"ל: "וכן מצינו שביהמ"ק כולל אף את העזרה בתורה ובמשנה ועוד, ארל מה שחוץ לחומת העזרה היינו כל הר הבית ועזרת נשים, אינו בכלל המקדש, שהוא חול ולא נתקדש". עכ"ל.

ועיין בתו"י יומא ס"י שמהקהל למדו ליהו"כ שה"ל בעזרת נשים ג"כ.

חיים צבי הירש קאניקאוו

- תלמיד בישיבה -

ז. ברמב"ם הל' מעשר פרק ה' הלכה כ"ג: "ה"ל אוכל באשכול וחשכה עליו לילי שבת לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר ואם הניחן לאחר השבת ה"ז גומרו" וכתב הכסף כמשנה: "משנה בפ"ח דתרומות וכרבי יהושע (וז"ל המשנה (תרומות פ"ח מ"ג): "חשכה לילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור".

ומ"ש ואח הניחן לאחר השבת הרי זה גומרו יש לתמוה על זה ממאי דאיתמר עלה בירושלמי שז' ובגמרא דידן ס"פ המביא כדי לין בשש רבי נתן אליבא דרבי אליעזר, ומינ"ל נשמע לרבי יהושע דאפ"ל הניחם לאחר השבת לא יגמור ורבינו בעצמו כתב כן בספ"ד גבי חצר וצ"ל דרבינו גריס גבי חצר כגירסת ספרים דידן וגבי שבת גריס איפכא "לא כשאמר יגמור ימתין למו"ש ויגמור אלא בשבת עצמה יגמור" כלומר ומינה נשמע לרבי יהושע דאמר לא יגמור היינו בשבת דוקא אבל הניחה יגמור", עכ"ל הכ"מ (חוץ מהחצ"ע).

וכבר הקשה עליו המשנה למלך (בשני שמעתי מקשים) דהמעלין בסוגיא שם, יראה שא"א להפוך הגירסא ואע"ג שהמש"ל טרח ליישבה כבר סלים בעצמו שהוא דוחק ועיל"ש שנדחק לפרש שכאן דין אחר לגמרי הנמשך להלכה וכו' עיל"ש, ואכמ"ל.

אמנם באמת כבר יישבה להלכה זו בטוטו"ד הרדב"ז וז"ל: "ה"י אוכל באשכול וכו' גירסת הספרים שלנו בפרק ח' דתרומות, חשכה ליל שבת רבי יהושע אומר יגמור, ורבי אליעזר אומר לא יגמור וקשה חדא דהוה לן למפסק כרבי יהושע דאמר יגמור ותו דהוי הלכתא בלא טעמא דחצר ושבת שוין הם, ותו דאין דרך התנא להקדים דברי ר' יהושע לדברי ר' אליעזר אלא הנוסחא היא בתרווייהו ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור וכן כתבה רש"י ז"ל בפרק המביא ואין זו גירסת רבינו כאשר אכתוב לקמן. ואח הניחן לאחר השבת וכו'... ואכתי קשה דאמרינן בתוספתא ומייתי לה בפרק המביא א"ר נתן לא כשאמר ר' אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא יוצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר ר' אליעזר יגמור בשבת יגמור אלא ממתין למוצאי שבת יגמור וא"פ בחצר פסק כרבי יהושע ובשבת פסק כר"א, שוב ראיתי בפירוש המשנה שהוא גורס "חשיכה ליל שבת ר' אליעזר אומר לא יגמור ור' יהושע אומר יגמור (בספרים) [כספרים] שלנו. ובתוספתא גריס לא כשאמר ר' אליעזר יגמור וכו' ולא כשאמר ר' יהושע יגמור בשבת אלא ממתין עד מוצאי שבת ויגמור [-] ועיין בפירוש רש"י ז"ל ותראה שהוא דוחה גירסא זו [-] והשתא א"ש דפסיק בתרווייהו כר' יהושע", עכ"ל (הנוגע לענינינו).

והיינו שהרמב"ם גרס גבי שבת ר' יהושע אומר יגמור ומפרש לה כהתוספתא (שהובא בגמ' בליצה וירושלמי תרומות) ופסק כר' יהושע ואתי שפיר.

אבל עיין בפירוש המשניות הוצאת קאפח תרומות שה' שאע"פ שכן גרס הרמב"ם שז' אמנ"ח אח"ז תלין בפיה"מ שח, כמו גירסת הכ"מ ורש"י בליצה ועוד: "ר' אליעזר אומר יגמור ר'

יהושע אומר לא יגמור" ובהע' 19 העיר מהרמב"ם כאן ומסלים
 "ונראה שאע"פ שרבינו תיקן כאן בפירוש המשנה חזר בו
 בחבורו ופסק כר' יהושע וכנוסח המשנה שבהמדורא קמא:
 (דהיינו פיה"מ הנדפס) "עכ"ל (חוץ מהחצ"ע).

אמנה עיין במלאכת שלמה שם שכ' שראה בספר מוגה.
 שגורס ברמב"ם הל' מעשר ואפ"ל הניחו לאחר השבת ה"ז לא
 יגמור וכן כתב החיד"א בברכי יוסף סי' שלא אות כ"ה (על
 סעיף קי"ד) בשם זקנו הר' אברהם אזולאי וכן כתב בקרית
 מלך בשם כתבי יד. ועפ"י זה נראה לומר שאין כאן שתי
 חזרות (מפיה"מ מהדו"ק לפיה"מ מהדו"ב ומפיה"מ מהדו"ב
 לספר היד) כ"א חזרה א' שבתחלה גרס הרמב"ם "ר"א אומר לא
 יגמור ר' יהושע אומר יגמור" וכתב כן בפיה"מ ופסק כן בספר
 היד ושוב חזר בו הרמב"ם וגרס "ר"א אומר יגמור ר' יהושע
 אומר לא יגמור" והגיה כן בין בפיה"מ בין בספר היד ודו"ק.

* * *

ברמב"ם הל' מעשה הקרבנות פרק י' הלכה כ': "וכל
 שאינו ראוי לעבוד אינו ראוי לאכול חוץ מבעל מום שהרי
 נתפרש בתורה" ומקורו במשנה זבחים ריש פרק יד (דף צח ע"ב)
 וכתב באור שמח: "חושש אני שט"ס נפל וצ"ל אינו ראוי
 (לחלוק) והוא לשון המשנה ר"פ טבול יום, הני תרי כללי
 בהדדי כל שאינו ראוי לחלוק וכל שאין לו חלק בבשר כו' וזה
 העתיק רבינו באלו הלכות, וא"ש דקטן אינו חולק וז"ש רבינו
 חוץ מבעל מום הוא מתירוץ הגמ' (דף קב ע"ב) בעל מום
 רחמנא רבי' וזה נראה לאמת ועיין לח"מ ודו"ק" ובמ"מ כתבו
 "שהרי נתפרש בתורה צו ו, כב. זבחים צט, א".

והנה מ"ש דצ"ל אינו ראוי לחלוק הנה בפיה"מ
 להרמב"ם שם כתוב "ואמרו" וכל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק"
 אל תקשה על זה מבעל מום לפי שאין חוששין לבעל מום בכלל
 זה לפי שמפורש בו בתורה לחם אלקינו מקדשי הקדשים מן הקדשים
 יאכל, ואמרו עוד "כל זכר בבני אהרן לרבות בעלי מומין
 לחלוקה" לפי שאינך יכול לומר לרבות בעלי מומין לאכילה
 לפי שהוא מפורש בכתוב כמו: שבארנו" משמע דצ"ל אינו ראוי
 לאכול ולפי"ז על מ"ש שהרי נתפרש בתורה צ"ל המ"מ "אמור
 כא. כב" ומה שהקשה הלח"מ שלא כתב גם חוץ מקטן כבר יישבו
 במעשה רוקח עי"ש ודו"ק.

* * *

ברמב"ח הל' טומאת צרעת פי"ג הלכה ד' "וכן העור
שהוא גולם אינו מטמא בנגעיז שנאמר כלי העור". ובכ"מ ציין
לתוספתא פ"ו.

ולכאורה צ"ע כי בפרק ו' לא מיירי כלל בנגעי בגדיז
כ"א בנגעי בתיה וכנ' צ"ל פ"ה אמנם גי' שה לא מצאתי
(עיי"ש היטב בהלכה א' וב'). וצ"ע.

יוסף יצחק קעלער
- תלמיד בישיבה -

נ ג ל ה

ח. במו"ק ג, א: "מנין שאין מזבלין ואין מפרקין ואין
מאבקין ואין מעשנין באילן וכו'", עכ"ל.

ופירש במיוחס לרש"י "מזבליה: מניחיה זבל בעיקרי
האילן", וכע"ז בפל' רגמ"ה שה, אבל בר"ח שם כתב "ירושלמי
בשביעית פרק ב' (ה"ב) מיבלין מעכירין היבלת מפרקין בעלין
מאפקין עושיין להן אבק מעשנין מתנינן לה" נראה שגרס
"מיבלין" (במקום "מזבלין") וכן נראה מהמשנה שביעית פ'
ב' משנה ב' דתני לה בהדי הדדי "מיבלין מפרקין מאפקין
מעשנין", ועיין ג"כ ברמב"ח הל' שמיטה ויובל פ"א הלכה ה'
וברדב"ז שה ודו"ק.

הנ"ל

ח. בשו"ע אדה"ז סי' רס"ו סעי' י' "ומ"מ כשיתננו לו
או אפ"ל לחרש ושוטה צריך ליתנו להם כשעקרו רגליהם ללכת
ויטלו מהם כשהם רוצים לעמוד כדי שלא יעשו עקירה והנחה...
שאז אין בזה איסור של תורה... והתירו לו חכמינו איסור של
דבריהם", שמזה משמע שכשנושא ד"א ברה"ר גם בלא עקירה ובלא
הנחה ג"כ אסור מדרבנן.

ולכאורה צ"ל דהרי בסי' שמ"ז סעי' ט' אי' "בד"א
בזרק אבל המעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר אפ"ל למע' מ"ל
אסור מד"ס שמא יעמוד לפוש בר"ה ויתחייב אף ע"פ שהמשוי
למע' מ"ל כמו שנתבאר למעלה".

והרי בסי' רס"ו הנ"ל אין החשש דשמא יעמוד לפוש
דהרי ה"ל בלי עקירה וא"כ למה זה אסור מדרבנן?

ובאמת משמע כן מפורש ג"כ בסי' שמ"ט סעי' ד' דאי' שם
"אבל מותר לו לאדם לעקור חפץ מרה"ו וליתנו לחבירו שאצלו
בתוך ד' אמותיו וחבירו יתננו לחבירו שאצלו אע"פ שהחפץ

הולך כמה מיליון ברי"ה כיון שכל א' אינו מעביר ד' אמות" שמזה דואים שגם כשאינו עושה לא עקירה ולא הנחה אסור לו להעביר ד"א. ולכאורה הרי בזה אין החשש דשמא יעמוד לפוש וכנ"ל.

ואפשר יש לחלק בין הוצאה מרשות לרשות ובין העברה ד"א. וצ"ב בזה.

ואם כן הוא הענין שבהעברה ד"א יש איסור דרבנן גם בלא החשש דשמא יעמוד לפוש, יש לדון עוד בדבר השאלה בא' שנזכר באמצע הלוחו בשבת שיש לו חפץ בכיסו אם יזרוק זה או שיוליכנו חזרה לרה"י שבא משם (שנכתב כבר בזה בהגליונות תשמ"ג ותשמ"ד). שעפ"י הנ"ל שיש איסור דרבנן בעצם ההעברה, הרי כשיחזיר החפץ חזרה הרי יעבור אסור דרבנן בקום ועשה, ומה חמור יותר ההנחה בלא עקירה בכוונה מאחר ששניהם דרבנן.

* * *

בשו"ע אדה"ז ס"י רע"א סע"י ז' "ואפ"י אם שומעת הקידוש מגדול מ"מ איז אינה מבינה לשון הקודש תאמר עמו מלה במלה כמ"ש בס"י קצ"ג".

והנה בס"י קצ"ג א"י שח וז"ל: "מ"מ אם א' יודע לברך והשני אינו יודע מברך היודע ומוציא מל שאינו יודע... ואם צריך שהיה הע"ה מבין בלה"ק נתבאר בס"י קפ"ה, עכ"ל. ובס"י קפ"ה סע"י א' "ולכן הנשים וע"ה שאינם מבינים לה"ק חייבים לברך בהמ"ז בלשון שמבינים ולא בלה"ק וכן אינם יוצאים בשמיעה מהמברך בלה"ק בזימון אלא יברכו לעצמן בלשון שמבינים וי"א שבלה"ק יוצא אדם ל"ח אע"פ שאינו מבין הלשון משא"כ בשאר לשונות ולכן הנשים ועמי הארץ יוצאים ל"ח בשמיעה מהמברך בזימון בלה"ק וכן נוהגים אע"פ שראוי להחמיר כסברא הראשונה".

ובסע"י ב' "וכל זה בבהמ"ז אבל בשאר ברכות בין ברכת הנהנין בין ברכת המצות ואפ"י קידוש לשבת שהוא מן התורה י"א שיוצא ל"ח בכל לשון אפ"י אינו מבין... וי"א שכל הברכות הן כבהמ"ז לענין זה שאינו יוצא ל"ח כשאינו מבין הלשון לפי סברא האחרונה בשאר לשונות ולפי סברא הראשונה אפ"י בלה"ק".

ולפ"י צריכים להבין מה שהובא לע"י מס"י רע"א שאם אינה מבינה לה"ק תאמר עמו מלה במלה ומציין לס"י קצ"ג, ובס"י קצ"ג מציין לס"י קפ"ה כנ"ל, והרי בס"י קפ"ה אין סברא כזו בכלל שאם אינו מבין לה"ק יהי צריך לאמר עמו

מלה במלה אלא דעה א' שאינו יוצא בכלל ודעה א' שיוצא ומשמע אפ'ל שאינו אומר עמו.

וכן צריך לברר מנהגינו בזה.

הרב פנחס קארף
- משפיע בלישבה -

ט. בהערות וביאורים דש"פ תולדות (ט) הע' ו' הקשה הרב פ.ק. על מ"ש בשו"ע אדה"ז סי' רסג סעיף א' שכ' שח: "תקנו חכמים שהיה לכל אדם נר דולק בשבת בכל חדר וחדר שהולך שם בשבת משום שלום בית שלא יכשל בעץ או באבן."

והקשה הרב הנ"ל דלכאורה לא נוהגין כן, וגם מהו השיעור בזה היינו כמה זמן צריכים הנרות לדלוק ולכאורה זהו עד זמן השינה, וא"כ אם הולך לישון מאוחר צריכים להניח נרות גדולים בכל חדר או להניח נר החשמל. עכ"ל.

והנה לפני ביאור הדברים יש להקדים הקדמה קצרה בענין הדלקת נרות שבת: א) משום שלום בית - שלא יכשל בעץ או באבן - (עיין שבת דף כה, ב. וכג, ב. ורש"י כה, ב. ד"ה הדלקת).

ב) משום כבוד ועונג (עיין שו"ע אדה"ז שם, ורש"י שם ד"ה חובה.)

והנה מבואר באחרונים (עיין ספר "הר צביל" חלק או"ח, סימן ק"מ שמדייק מל' אדה"ז בקו"א בשו"ע שח סעיף יא ס"ק ג', וכן מלשון השו"ע ושו"ע אדה"ז שכ': חייבים להיות בבתיהם נר דלוק בכל חדר כו', עיני"ש.) שלטעם הא' - משום שלום בית - עיקר המצוה היא שיהא נר דלוק ויהא אורה בבית אבל עצם מעשה ההדלקה לא הוי עיקר המצוה.

ומובן עפ"ז שמספיק אור החשמל המאיר בבית לפי טעם הנ"ל.

אלא שלפי טעם הב' י"ל שצריך בהם פעולת ההדלקה דוקא, וכדלהלן:

להטעם הב' - משום כבוד ועונג שבת - ע"כ דוקא ע"י שמדליקים נר מיוחד (ובברכה) מודגש שהנר הוא לעונג וכבוד השבת, משא"כ כשיוצאים ל"ח באור המאיר בבית כבר ממילא, וכפשוט.

עד"ז יצא נפק"מ אחר בין ב' הטעמים: דלפי טעם הא' משום שלום בית שלא יכשל כו' צריך להדליק בכל חדר וחדר משתמשים שם כי לולי הדלקת הנר הי' שם חשך ואפילה והי'

גורם הענין דהיפך שלום בית כו'.

משא"כ לטעם ה' משום כבוד ועונג הרי מוכח מל' אדה"ז בשו"ע שם סעיף א' שעונג השבת תלוי במקום הסעודה דוקא (ובפשטות י"ל הטעם דהא בשבת מצוה לאכול בשר שמן ויין ישן - ענין התענוג - ולכך מודגש במקום הסעודה החשיבות שבעונג שבת). וכן רש"י בשבת כה, ב. ד"ה חובה תולה כבוד שבת במקום הסעודה דוקא, וא"כ מובן שמפני עונג וכבוד שבת מספיק להדליק רק במקום הסעודה בלבד, ופשוט.

ע"פ כהנ"ל י"ל שמה שאנו מדליקים הנרות רק במקום הסעודה ולא בכל חדר וחדר הוא, בפשטות: מכיון שהיום משתמשים באור החשמל והרי משאירים אור החשמל בכו"כ מקומות בבית שמשתמשים שם א"כ בזה כבר רואים ששאר כל החדרים שלא הדליקו שם לא אור הנר ולא אור החשמל, כי שם אין לו בהח שום השתמשות שיצטרך בגלל זה אור, וא"כ י"ל שזה שלא מדליקים באלו החדרים כי ע"פ דין אין חל עליהם חיוב ההדלקה כלל, ורואים במוחש שאפילו באותם חדרים האפליה לש מספיק אור משאר חדרים שיוכל לראות קצת - ועכ"פ שלא יהי' ההיפך שלום בית כו'. ובהחדרים שמדליקים בהח אור החשמל לא נזהרים להדליק ג"כ נרות כי כנ"ל הטעם דמשום שלום בית כו' לא שייך באותן מקומות שכבר מואר ממילא היטב ע"י אור החשמל וא"כ אין הוא עיקר הטעם במקומות אלו, אלא שע"כ במקום הסעודה חייבים להדליק משום כבוד ועונג שבת וזה שייך תמיד ג"כ כשהבית כבר מואר ממילא (ועיין קצות השלחן הלכות שבת סימן ע"ד ס"ק א', וז"ל: "אבל בכל אופן חייב להדליק נר בביתו אפילו מי שיש לו אורה בביתו שנכנס שם האור מנרות שמדליקין ברחובות והבית מלא אור מ"מ צריך להדליק לקייח מצות הדלקת הנר שבת שהוא מצוה מדרבנן ומברכין עליו" עכ"ל). והיינו בעיקר מצות הדלקת הנר שהוא במקום הסעודה כמו שכתבו הפוסקים.

ועפ"ז מובן טעם מנהגינו.

והקשה הרב הנ"ל עוד מהו השיעור דהנרות, דלכאור' הוא עד השינה וכו', הנה המ"מ שראיתי מפורש שכותב שיעור הנרות עד זמן השינה (ולא "לילה" וכדו') הוא ב"קצות השלחן" סי' ע"ד סעיף ב' ס"ק ו' שכתב וז"ל: "אבל משום מצות נר שבת צריך שידלקו כל זמן שבני הבית נעורים שלא ישארו בליל שבת בחשך ויבואו לידי מכשול כו' עכ"ל".

ונמצא שהכל תלוי בשלילת הטעם דהיפך השלום בית וכו' (כשהכל חשוך) וא"כ משמע שג"כ כשהולכים לישון מאוחר ויכול להיות מצב של היפך השלום בית כו' א"כ צריך להשאיר נרות גדולות שידלקו עד ארתו זמן, או צריך להשאיר אור החשמל כו'.

[ועיין בכף החליז' הל' שבת סי' רסג ס"ק ל"א כותב וז"ל: יוש ליתן שמן כדי שיאיר כל הלילה דדבר שמצותו בלילה כל הלילה מצותו ואם עני הוא יתן שמן לנר כשיעור סעודה, עכ"ל]. ועיין ג"כ בכ"ז בס' "קיצור הלכות שבת" פרק א' סעיף ה', ודו"ק.

יוסף בנימין ציפל
- תות"ל מאריסטאון -

ל. במס' ב"ק דף ז' ע"א: מאי ק"ו להקדש דגם בהקדש מגבינן ממיטב היכא דנגחלי תורא דידן לתורא דהקדש. ור"ע ס"ל כר' שמעון בן מנסיא, דחייב גבי הקדש. ודלא כהת"ק (לז, ב.)^ו

ומקשין במפרשים דלמה צריכין עי"ז ק"ו, הלא הכתוב כיוון להקדש כמו להדיוט דמכיון דהקדש חייב ג"כ מהכ"ת לומר דלא כיוון להקדש ג"כ.

וכתב עי"ז הגרע"א בחידושו לתרץ עפמשי"כ הרשב"א דזהו כוונת הגמ' כשמקשה "מאי ק"ו להקדש" וז"ל שז: ובדרך פלפול ה"ל נלענ"ד עי"פ מה דהקשה הרשב"א דלמאי צריך ק"ו בלא"ה נימא דקרא מיירי בסתמא בכל ענין בין בהדיוט בין בהקדש ע"ש. ולענ"ד י"ל דהוי מקום לומר דקרא מיירי רק בהדיוט והיינו דיש ללמוד שדה שדה מגז"ש היינו ובער בשדה אחר מקרא דמיטב שדהו דהיינו בדמזיק לרע"ק דמיירי בודאי בשדה דהדיוט דהא הקדש המזיק פטור מקרא דרעהו ה"נ ובער בשדה אחר מיירי בהדיוט, וכ"ז אם אמרי' בדמזיק שימי' אבל אם אמרי' בדניזק שימי' וקרא דמיטב שדהו היינו דניזק ממילא אמרי' סתמא כתיב בין דהדיוט בין דהקדש (דאף דאמרי' נמי דהאיך דקא משלט, מ"מ עיקר מיטב שדהו היינו דניזק) ואם כן י"ל דהכי קאמר ותו מאי ק"ו להקדש דאם איתא דבדניזק שימי' מה ק"ו להקדש דיקשה כקושי' הרשב"א הנ"ל. עכ"ל.

אולם כדאי להעיר דהרשב"א בעצמו בגיטין ת"ל באופן אחר וז"ל שם: ורבי עקיבא סבר לה כר"ש בן מנסיא וא"ת א"כ מאי ק"ו דהא בב"ק (לז, ב) מפ' טעמי' דר"ש בן מנסיא משום דס"ל דהכל היו בכלל נזק שלם כשפרט לך הכתוב גבי תח רעהו דרעהו הוא דתח משלם חצי נזק ומועד נזק שליו הא דהקדש בין תח בין מועד משלמין נזק שלם וכיון שכן ה"ל במיטב כדין שאר נזיקין תירצו בתוס' משו' דגבי מיטב כתיב ובער בשדה אחר דמשמע בשד' אחר כמוהו מה הוא הדיוט אף אחר הדיוט. עכ"ל.

היינו דבב"ק מפרש דזהו קושיית ומאי ק"ו וכביאר
הגרע"א ובגיטין ת"י באופן אחר, ולא באתי אלא להעיר.

מ.ב.ר.

- תלמיד בישיבה -

ח ס י ד ו ת

יא. בהמאמר אדון כי יקריב שיצא לאור לכ' יו"ד כסלו
מבואר ההפרש בין קדוש וטהור, שקדוש קאי על חלק הנשמה
שלמעלה מהתלבשות בגוף וטהור קאי על חלק הנשמה שמתלבש בגוף
וצריך הזדככות מצד הלבושים צואים של הגוף. ולכאורה
מבואר בכ"מ (ע' ריש שער התשובה בדרך חיים של אדמו"ר
האמצעי) שטהורה היא קאי על חלק הנשמה שבאצילות, אתה
בראתה בבריאה וכו' ומשמע שחלק הנשמה שנק' טהורה אינה
מתלבשת בגוף.

ואפשר לתווכך ב' הפירושים שבכ"מ מבואר שנתת בי קאי
על בחי' יחידה שבנשמה, וטהורה היא קאי על בחי' חל' -
ומבאר אדמו"ר האמצעי בשערי תשובה שער התפלה סוף אות ו'
ששייך מלחמה גם בחלק חל' שבנשמה ש"בא במוח ולב דרך פרט"
ע"י שם הלשונות ולכן הגם שטהורה היא קאי על חלק הנשמה
שבאצילות אבל עכ"ז שייך בי' מלחמה והזדככות.

א' התמימים

- תות"ל 770 -

ש ל ח ו ת

יב. בשיחת ש"פ תולדות ש.ז. בפ"י רש"י עה"פ אלה תולדות
יצחק בן אברהם וכו' שאל כ"ק אד"ש כמה שאלות ולא תירץ:

א) מדוע צריך הכתוב לרמז דצר קלסתיר פגיו בפ'
תולדות - דלכאורה יותר מתאים לכתוב זאת בלידת יצחק.

ב) רש"י בעצמו כותב שהי' זיו איקונין שלו דומה
לאברהם לכן נאמר לזקוניו ומכיון שכן מה מוסיף רש"י
בפרשתינו, ואף שענין זה מופיע ברש"י בחצאי עיגול הרי זו
קושיא למה לא נכתב כשאר פירושי רש"י.

ג) מכיון שבסיום פ' חיי-שרה נאמר ויוסף אברהם ויקח
אשה ושמה קטורה ותלד וגו' היינו שבהיותו ק"מ שנה הוליד
עוד ששה בנים היתכן שמיד אח"כ צריך רש"י לשלול טענת
ליצני הדור.

(ד) מהו דיוק הלשון ליצני הדור.

ואולי ה' אפשר לתרץ שהנס שהוליד ששה בנים נתן טענה לליצני הדור כדלקמן: הליצני הדור היו אומרים שכיון ששרה חי' ל"ז שנה אחרי לידת יצחק ולא הולידה עוד בנים (שהרי היא היתה תשעים שנה כשהוליד יצחק וקכ"ז כשמתה) ואח"כ מיד כשמתה התחתן אברהם והוליד ששה בנים (ג' שנה לאחר שמתה שהרי בשעה שמתה ה' אברהם קל"ז והתחתן כשה' ק"מ, הרי זו ראי' שאברהם לא ה' יכול להוליד ע"י שרה, מכיון דאם יכול להוליד בנים ע"י שרה הרי למה לא הוליד עוד בנים משרה, לכן היו אומרים ש"מאבימלך נתעברה שרה", אה"נ שזה שהוליד עוד ששה בנים הרי זו ראי' שכול להוליד, אבל אין זו ראי' שאברהם הוליד את יצחק, שהרי אם רצה אברהם להוליד עוד בנים למה לא הוליד עוד בניו משרה, לכן הוצרך להיות הענין דצר קלסטייר להראות לליצני הדור שאין מקור לטענתם, וזה מתרץ למה כותב זאת רש"י פה בתולדות מיד אחרי הסיפור דויקח אשה ושמה קטורה.

ולכן נקט רש"י הלשון "מאבימלך נתעברה שרה" ולא כלשון הגמ' "אברהם בן מאה שנה תלד? דזה מתורץ כיון שאנו רואים שהוליד ששה בנים אלא הטענה היתה "מאבימלך נתעברה שרה".

וזהו הדיוק ליצני הדור כיון דאיש סתם לא מליצני הדור אין לו שום שאלה, שהרי יודע שכיון שה' הנס ד"הרבה עקרות נפקדו עמה הרבה חולים נתרפאו הרבה תפלות נענו עמה כו' הרי זו ראי' שאברהם הוליד יצחק כמו שנתבאר בשבת פ' חיי-שרה, וגם שהם יודעים שכתוב שביצחק יקרא לך זרע הרי משום זה אינו יכול להוליד עוד בנים משרה, רק כשמדובר אודות ליצני הדור אזי יש טענה.

ועיין גם בלקו"ש חלק כ' 83 וז"ל: נאר די ליצני הדור וועמען עס איז ניט נוגע ווי די זאך איז באמת און זיי זוכן נאר א ארט צו מאכן ליצנות כו' - נאר זיי האבן גיזאגט און מיט א ליצנות מאבימלך נתעברה שרה. עכלה"ק.

וכן אפשר לומר למה רש"י מביא שה' זיו איקונין שלו דומה לאברהם שם בחצאי עיגול ובהקדים:

קשה לרש"י לומר שם שה' זיו איקונין שלו וכו' כיון שזה משמע דכך נולד שה' דומה (דיש חילוקי דיעות מתי נעשה זאת) היינו כשנולד ה' כבר ענין של נס, וזה קשה לומר דהא אז לא ה' טענה לליצני הדור, והרי זה עביד ניסא למגנא והרי ידוע ולא עביד קוב"ה ניסא למגנא, אבל כשלומד הענין דהוליד ששה בנים אז נעשה טענת ליצני הדור לכן

מפרש רש"י צר קלסתיר הילינו שאז נעשה הענין, ולכן הוא בחצאי עיגול.

אבל מ"מ מביאו רש"י כיון שרוצה לפרש למה כתוב לזקוניו ולא לעת זקנתו ולזה התירוץ כיון שהי' זיו איקונין שלו דומה לאברהם ולזה הלשון לזקוניו: זיו איקונין, אבל זה קשה כדלעיל לכן מביאו בחצאי עיגול.

וא"א להקשות למה אינו מביא רש"י שם את הפירוש צר קלסתיר לפרש למה כתיב לזקוניו וממילא לא יהי' קשה, כי שם כתיב לדה בן לזקוניו הילינו שהוליד כך ולא שנעשה ענין זה אח"כ.

יצחק הומינר
- תלמיד בישיבה -

יג. בהתוועדות ש"פ תולדות מבה"ח וער"ח כסלו ש.ז. בהביאור בפרש"י בליאר כ"ק אדמו"ר שליט"א על מה שהקשו שכיצד מבארים שגם באברהם הלי' זה נס בה בשעה שבפעם הקודם ביארו את זה באו"א? וביאר שדובר כמה פעמים שיכולים לבאר אפ"ל פירושים הפכילים וכהוראת חז"ל יתלה באילן גדול. עזר הקב"ה שבענין זה יכולים להתלות על אדמו"ר הזקן בדרושים דתו"א על פ' השבוע.

בתו"א פרשתנו ישנו דרוש ד"ה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו', ותוכן הביאור שמיח רבים הוא ההתבוננות שהאדם משיג ומתבונן בגדולת ה'... שמזה נמשך ואהבת בכל לבבך כו', ואהבה זו גדלה מאד להיות נפשו צמאה לה' בבחי' בכל מאדך בלי גבול, ועז"נ מיה רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שלא יוכל להשקיט ולכבות צמאון האיבה זו ע"י המים רבים עצמן, שהיא ההתבוננות הנ"ל... כי אם... ע"י עסק התורה ומצוות מעשיות, ועז"נ אם יתן איש את כל הון ביתו דקאי על לימוד התורה וקיום מצוות מעשיות וכו'. ובכמה פרשיות קודם ישנו מאמר באותו ספר תו"א בפ' נח (שטורד ע"י אדמו"ר הצ"צ) על אותו דיבור המתחיל מים רבים וגו' ושם מבאר את הפסוק לא רק באו"א אלא באופן הפכי ממה שמבואר בפ' תולדות.

זממשיך וא"כ היתכן שבפ' תולדות מבאר באופן הפוך?

ולכאורה בד"ה מים רבים תשלי"ז שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, מביא עוד פ"ל בענין זה בשם התרגום (ומדרש רבה ורש"י) וז"ל: אמר הקב"ה לבני ישראל, אם יתכנסו כל אומות העולם, המון עמים רבים כשאון מים רבים לא יוכלו לכבות (ח"ו) את האהבה שבני לבין ישראל, ואח

יתאספו כל מלכי ארץ ושריהם, מי הנהר העצומים והרבים, לא יוכלו למחות (ח"ו) אותך מן העולם. אח יתן איש את כל הון ביתו לקנות את התורה בגלות, אשלה לו כפליים בעולם הבא וכל הביזה ושלל מחנה גוג לו יהי', אחות לנו קטנה גוי' בעת ההיא ידיינו מלאכי שמיא אומה אחת זו ישראל יש בארץ וקטנה היא בזכיות...

ומביא אח"כ הפלי' ע"פ זה בפרשתינו ומקשה וז"ל:
דלפי פירוש זה הכתוב מבאר מדריגתן של ישראל שהם במדריגה עליונה ביותר ואהבתם לאלקים הוא בתוקף כל כך עד אשר גם הגילויים היותר נעלים לא יוכלו לרוות את צמאותם, ולפי פירוש התרגום והמדרש הכתוב מדבר כאשר ישראל הם בשפל המצב ביותר, דאחות לנו קטנה, קטנה בזכיות והם חוטאים עד אשר או"ה רוצים להשתות לישראל. (ומסיים הסעיף) ובאמת הנה ב' הפירושים הנה לא זו בלבד שאין סותרים זה לזה אלא עוד מסייעים ומבארים זא"ז.

ומאריך שם ומסיים וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה, דמים רבים הם ההתבוננות וההשגה וההבנה, כל אלו לא יוכלו לכבות את האהבה וגם כאשר ישראל הם בשפל המצב דאחות לנו קטנה (כנ"ל) הנה גם אז ע"י מצות מעשיות בכוונה פשוטה מגיעים בבחי' מרחב העצמי שזהו למע' מכל הגילויים ולכן הגילויים הכי גדולים לא ישטפוה לאהבה דיש' למהו"ע ששם מושרשים נש"י כי לית מחשבה תפיסא בל' כלל, אפ"י מח' הקדומה דא"ק וכו'. וגם מים רבים או"ה ומלכיהם לא ישטפוה לאה' הקב"ה לישראל מ"מ אין מתרעמים עליהם אף שהם חוטאים כי הם מושרשים בעצמות ממש שלמע' מתורה ומצוות, וגם בסוס"י וז"ל ועל כן יש בכוחם להמשיך ע"י המצות שלהם בחי' המצות שלמע' וגם בכל דבר שעושים בכוונה לשם שמים גם שאינם מצוה ממשיתים עי"ז גילוי אלקות, כי הם גוי אחד בארץ בעניני ארץ וע"י קריאה מן המיצר דעניני ארץ ענני במרחב י-ה מרחב העצמי דא"ס ועל' בכל המאמר באריכות

וא"כ נמצא שאינם סותרים* זא"ז וא"כ איך יכולים

(* אין הפלי' שבפועל אינם סותרים שהרי בפועל הם סותרים אלא מפני שהם ב' פירושים על אותו הפסוק במילא יש להם שייכות זה לזה וזוהי הכוונה בהמא' שאינם סותרים היינו שפבנימיות אינם סותרים, וכן עי"ז בפירש"י גם אם מפרשים פירושים הפכילים הרי בודאי יש להם שייכות מאחר שהם ב' פירושים על אותו הפסוק אבל בפועל הם הפכילים.

להביא ראוי מזה לפירוש רש"י, לדבר שסותר ממש.

* * *

בהתוועדות הנ"ל בביאור הרש"י בענין דלא ה"י יכול להיות עוד בנים משרה וז"ל (הנחות בלה"ק סי' ל"ב); ועפ"ז מובן גם ההכרח שבנים אלו יוולדו מאשה אחרת - מקטורה, ולא משרה: יצחק - הוא הבן יחיד שמהווה המשך לאברהם, ובלשון הכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע משא"כ שאר הבנים שמהם יצאו אומות שאין להם שייכות לאברהם.

ומזה מובן שלא ה"י שייך שיוולדו משרה עוד בנים צדיקים כמו יצחק שהרי נאמר כי ביצחק (בלבד) יקרא לך זרע אלא מאי - שיוולדו בנים שאינם הגונים ויצאו מהם אומות שאינם שייכים לאברהם הרי פשוט שאין כל צורך שבניה אלו יוולדו משרה, ואדרבה דבר כזה יגרום לשרה צער גדול כו'.

ובנה רש"י (פ' כא, פסוק י) מעתיק ע"ז בני עם יצחק וז"ל מכיון שהוא בני אפי' אם אינו הגון כיצחק.

ולכאורה יכולים להביא ראוי שלא ה"י יכול להיות לאברהם בנים שאינם הגונים, מצד ההבטחה כי ביצחק יקרא לך זרע כמו שאין יכול להיות בנים הגונים, שגם בנים שאינם הגונים מכיון שהם בני (של שרה) צריכים לירש עם יצחק והקב"ה הבטיח כי ביצחק יקרא לך זרע ולמה צריכים להביא ראוי שיהי' צער לאברהם ושרה?

ואולי י"ל שזה שאינו הגון ירש בשביל שהוא בני זהו לפני שנולד יצחק אבל לאחר שכתב נולד יצחק אז רק יצחק ירש אם יהי' בן שאינו הגון, רק אם יהי' הגון כיצחק אז ירש והטעם, שצריך להיות שכן שרה ירש אז אם כבר יש יצחק ויש עוד שאינו הגון ירש יצחק מה שאין כן אם הגון כיצחק ה"י צריך לירש.

בן ציון קארף
- תלמיד בישיבה -

ה ל ו ז ל ו י

יד. בנוגע להערת הת' ח.ש.ב. בגליון ט (רסג) בענין כתיבת השם "מענדל", ברצוני להעיר, שהרב מ. זעליגסאהן עורך הערות וציונים ל"היום יום" - רצה לעשות גימטריא מהשם "מענדל" וקיבל ע"כ מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א בזה"ל: "מענדל" צ"ל דוקא בעינין שהרי הוא ע"ש הצ"צ". עכ"ל (מופיע ברישומה של שנה עמ' 268). מכאן אפשר לדייק שצריך לכתוב "מענדל" ללא י' או ו'.

יצחק בלוי
- תות"ל כפ"ח -

**לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו**

נדפס ע"י

א' מאנ"ש שיחי